

EEN KLEINE ORGELGESCHIEDENIS

De Sint-Jozefskerk van de paters Karmelieten in de Ezelstraat te Brugge heeft in de loop van de laatste 250 jaren van haar geschiedenis twee merkwaardige instrumenten gekend.

1) 250 jaar geleden: een orgel van A.J. Berger

Het oudst gekende orgel werd er in 1754-55 gebouwd door de bekende Brugse orgelbouwer Andries-Jacob Berger (1712-1774). Hij was de belangrijkste orgelbouwer van het oude bisdom Brugge in de 18^e eeuw.

Andries-Jacob was de zoon van Andries (1688-1748) en neef van Jacob (1687-?). Zijn stijl was ingebed in de oud-Vlaamse kusttraditie, daar zijn vader en zijn oom leerlingen waren van de belangrijke Ieperse orgelbouwer Jacob van Eynde (?-1729). Die bouwde verschillende orgels in het Brugse, o.a. het orgel van de Sint-Annakerk in 1707 en het grandioze instrument in de Sint-Salvatorokathedraal in 1719.

Maar ook langs moederszijde had Andries-Jacob Berger contact met de orgelbouw, want zijn grootvader, Pieter Janssens - een verder totaal ongekende figuur - , wordt in de archieven vermeld als 'mre orgelmaecker'.

Hoe het oorspronkelijke Bergerorgel van de Karmelieten er ooit uitgezien heeft, is nog moeilijk te achterhalen. Misschien was het vergelijkbaar met het orgel uit de oude Catharinakerk te Brugge (1760): Devanture (= prestant) 4, Cornet, Bourdon 8, Fluijte 4, Doublette 2, Fourniture, Trompette 8 bas en diskant, Clairon 4 bas en diskant.

Het werd door Van Bever in 1904 doorverkocht aan de pas in 1903 opgerichte

Sint-Augustinusparochie van Stasegem (Harelbeke) en had toen wellicht volgende dispositie:

Hoofdwerk: Bourdon 8, Montre 8, Prestant 4, Fluijte 4, Doublette 2, Fourniture III, Trompette 8

Onderwerk: Bourdon 8, Dulciana 8, Flûte octaviante 4, Hautbois 8

2) Verdere geschiedenis van het Bergerorgel

Het is overduidelijk dat de toenmalige dispositie niet meer oorspronkelijk was. Enkel de in het vet gedrukte registers waren nog van Andries-Jacob Berger. Het orgel werd reeds te Brugge getransformeerd in 1876-77 door de meer classicistisch gerichte Brugse orgelbouwer Louis-Benoît Hooghuys (1822-1885). Die had wellicht een aantal registers van Berger eruit genomen en de inwendige bouw van het instrument volledig gewijzigd, zoals in de Brugse Sint-Annakerk in 1875-77. Twee registers in Stasegem zijn overigens spelen van Salomon Van Bever, nl. de Bourdon en de Flûte octaviante van het onderwerk.

Wat er met de oude kast van het orgel van de Karmelietenkerk gebeurde is niet meer te achterhalen, want Van Bever leverde een nieuw meubel voor de parochiekerk van Stasegem. Inmiddels verdween ook dit meubel in 1968 toen het instrument geëlektrificeerd werd door de firma Laureys uit Ledeberg. Het huidige meubel in Stasegem kwam er bij de neobarokke herbouw van het instrument in 1994 door 'Les artisans facteurs d'orgues et clavecins' uit Doornik. Het is een tweedehands meubel (1849) van de hand van de Parijse orgelbouwer Ducroquet. De frontpijpen zijn ook tweedehands en afkomstig uit de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Tourcoing.

3) 100 jaar geleden: het nieuwe orgel van Van Bever

In 1903 begonnen de paters Karmelieten onderhandelingen met de Brusselse orgelbouwer Salomon Van Bever (1851-1916).

De kerk was toen nog een barokgebouw met slechts één beuk. De huidige zijbeuken dateren immers van 1913. Maar in de loop van de 19e eeuw onderging de kerk herhaaldelijk verfraaiingwerken, waardoor het oude, wellicht kleine barokmeubel niet goed meer paste in het interieur en de samenstelling van het orgel niet meer beantwoordde aan de vernieuwde liturgie van de 2^e helft van de 19^e eeuw. Het orgel kreeg op dat ogenblik een functionele rol in de liturgie, o.a. begeleiden van de volkszang en van het gregoriaans, iets wat volgens de toenmalige opvattingen niet doenbaar was met een barok instrument. Dat verklaarde wellicht reeds de ingrepen van Hooghuys. Maar het bleef een toch zeer bescheiden instrument. Vandaar de voorstellen van 1903 om een nieuw en groter instrument te plaatsen.

Salomon Van Bever was de jongere broer van Adrien (1837-1895). Beiden waren leerlingen van de beroemde Brusselse orgelbouwer Hyppolite Loret (1810-1879). Die wordt algemeen beschouwd als één van de beste harmonisators van de Brusselse school. Beide broers waren er dan ook heel fier over dat ze bij hem in de leer geweest waren en namen in 1879 zijn atelier over. Salomon had trouwens zijn opleiding vervolledigd bij de wereldberoemde Parijse orgelbouwer Aristide Cavallé-Coll (1811-1899) van juli 1879 tot mei 1880.

Het voorstel voor de Karmelieten te Brugge staat als volgt genoteerd in de archieven Van Bever:

Bruges, Carmes 1903-04

Grand Orgue: Bourdon 16, Montre 8, Flûte harmonique 8, Bourdon 8, Gambe 8, Prestant 4, Fourniture 4r, Trompette 8, Clairon 4

Récit: Bourdon 8, Saliconal 8, Voix céleste 8, Flûte octaviante 4, Quinte 3, Octavin 2, Basson-hautbois 8

Pédale séparée: Sous-basse 16, Flûte 8, Violoncelle 8

Pédales de combinaisons: Tirasse Grand Orgue, Tirasse Récit, Copula, Anches Grand Orgue, Anches Récit, Expression, Trémolo

Boutons de combinaisons: Piano, Fonds, Grand Choeur

Op 23 juni 1904 was het orgel klaar voor de inhuldiging.

